

Naród i suwerenność narodowa.

Naród - historycznie ukształtowana trwała wspólnota, powstała na gruncie wspólnych losów dziejowych, wspólnej gospodarki towarowej i wspólnych instytucji politycznych, charakteryzująca się istnieniem poczucia państwowego jako podstawowego składnika świadomości grupowej. Wspólnota dziejów - to wspólnota oparta na sprzeczności interesów. W tej wspólnocie bowiem uczestniczą różne grupy o różnej pozycji społecznej, czasami nawet antagonistyczne w stosunku do siebie. Niemniej jednak to, co je łączy, jest dostatecznie silne, by wytworzyła się więź narodowa. Rozpatrując więź narodową jako pewną postać więzi społecznej, kładzie się nacisk na jej społeczno-historyczny charakter. Analiza historyczna i socjologiczna wykazuje, że naród to przede wszystkim wspólnota losów dziejowych, a nie tylko wspólnota pochodzenia biologicznego. Ważną rolę dla istnienia narodu odgrywa tzw. wspólnota duchowa, czyli świadomość narodowa.

Świadomością narodową nazywamy świadomość własnej odrębności jako narodu. Naród bez świadomości narodowej nie istnieje. Dopóki w świadomości członków jakiejś zbiorowości nie pojawi się poczucie wspólnoty grupowej, nie możemy mówić o istnieniu narodu. Polska XVI wieczna szlachta mówiła o narodzie szlacheckim, gdyż istniała świadomość wspólnoty w obrębie stanu szlacheckiego. Szlachta nie czuła wspólnoty z chłopstwem, a i chłopom daleko było do bratania się ze szlachtą.

Innym ważnym i rozpowszechnionym kierunkiem pojmowania narodu jest traktowanie go jako określoną wspólnotę państwową. Konsekwentnym wyrazem wspólnoty uczucia, która stanowi naród, jest dla niego państwo narodowe. Nie znaczy to, by narody czasowo pozbawione niepodległości przestawały tym samym być narodami (np. Polska pod zaborami), ale znaczy, że naturalnym stanem świadomości narodowej jest dążenie ku własnej organizacji państwowej. Nie należy jednak utożsamiać narodu z ogółem obywateli w państwie, gdyż państwo może być wielonarodowe a przedstawiciele narodu mogą zamieszkiwać terytorium innych państw. Dlatego naród łączy wspólnota narodowa (więź o charakterze duchowym), a ludność państwa łączy wspólnota obywatelska (więź o charakterze formalnym).

Suwerenność narodowa. Naród jest suwerenny jeżeli sam decyduje czy chce stworzyć własne państwo, czy należeć do wspólnego państwa z innym narodem, czyli posiada prawo do samostanowienia. Brak suwerenności powoduje, że władza państwowa nie posiada społecznej legitymacji do jej sprawowania. Tak było w czasie okupacji, gdy hitlerowskie władze na terenie okupowanej Polski nie miały legitymacji do sprawowania władzy od miejscowego społeczeństwa, gdyż naród nie był suwerenny.

Ponieważ wspólnota narodowa jest wspólnotą duchową, każdy członek narodu może posiadać w różnym stopniu rozwiniętą świadomość narodową. Najbardziej typową postawą w stosunku do własnego narodu jest **patriotyzm**. Jest to postawa społeczno-polityczna oparta na zasadach miłości i przywiązania do ojczyzny, na poczuciu silnej więzi społecznej, wspólnoty kulturowej i solidarności z własnym narodem. Bardziej skrajną postawą od patriotyzmu jest **nacjonalizm**. Jest to postawa społeczno-polityczna i ideologia, stawiająca dobro własnego narodu ponad wszystkie inne wartości. Wyraża się w egoizmie narodowym, w walce o cele narodowe z pominięciem żywotnych interesów innych narodów lub wbrew nim, w

wyolbrzymianiu dorobku własnego narodu przy pominięciu, czy wręcz lekceważeniu dorobku innych narodów.

Skrajną postacią nacjonalizmu jest **szowinizm**. Jest to ślepe i bezkrytyczne uwielbienie własnego narodu oraz pogarda i nienawiść do innych.

Postawą przeciwstawną do nacjonalizmu jest **internacjonalizm**. To postawa społeczno-polityczna wyrażająca się w dążeniu do równouprawnienia, współpracy i przyjaźni z wszystkimi narodami, potępia tezy o istnieniu lepszych i gorszych narodów. Jeszcze dalej w tym kierunku idzie **kosmopolityzm**. Jest to postawa społeczno-polityczna, według której zasady organizacji państwowo-narodowej są przestarzałe, tradycje narodowe nieistotne. Kosmopolita nie czuje się obywatelem swego państwa ale świata, własny naród uważa za coś gorszego w porównaniu z kulturą światową. Postawy zarówno internacjonalistyczne jak i kosmopolityczne nie wykluczają zupełnie patriotyzmu.

Ćwiczenia:

1. *Co to jest naród ? Jakie czynniki integrują a jakie dezintegrują wspólnotę narodową ?*
2. *Czym jest świadomość narodowa ? Co to znaczy mieć świadomość narodową ?*
3. *Kiedy naród jest suwerenny ? Podaj przykłady z historii naszego narodu kiedy brakowało mu suwerenności.*
4. *Co to jest nacjonalizm ? Co jest przeciwieństwem nacjonalizmu ?*
5. *Na podstawie przeprowadzonych rozmów ze znajomymi oceń, która z postaw wobec narodu jest najbardziej typowa dla twojego środowiska.*
6. *Jaka, twoim zdaniem, jest najbardziej typowa postawa, charakterystyczna dla całego społeczeństwa polskiego ?*